

Asia: VN/25987/2023

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi tartuntatautilaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Puolustusvoimat järjestää terveydenhuoltovastuullaan olevien henkilöiden terveydenhuollon terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetun lain (322/1987) mukaisesti. Puolustusvoimien terveydenhuoltovastuulla ovat asevelvollisuuslain (1438/2007) ja naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (285/2022) nojalla Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa palvelevat palvelusaikanaan sekä sotilasvirkaan koulutettavat opiskelijat. Kriisinhallintahenkilöstöön kuuluvalla on oikeus terveydenhuoltoon siten kuin terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetussa laissa säädetään (laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta 17 §, 211/2006).

Terveydenhuollon järjestämisestä Puolustusvoimissa annetun lain mukaisesti Puolustusvoimat vastaa myös Rajavartiolaitoksessa palvelevien asevelvollisten terveydenhuollon järjestämisestä. Asevelvollisten osalta tartuntatautien torjuntatyö edellyttää yhteistyötä, tiedonvaihtoa ja terveystilannekuvan jakamista Rajavartiolaitoksen ja Puolustusvoimien välillä. Käytännössä Rajavartiolaitos on järjestänyt itse palveluksessaan olevien asevelvollisten terveydenhuollon. Puolustusministeriö pitää perusteltuna, että Rajavartiolaitoksen tehtävistä ja toimivallasta ehdotetaan esitysluonnoksessa säädettäväksi erikseen.

Tartuntatautien leviämisen ja niistä aiheutuvien haittojen ehkäiseminen sisältyy merkittävänä keskeisenä tehtäväkokonaisuutena Puolustusvoimien terveydenhuoltojärjestelmään ja joukkojen terveyden ja toimintakyvyn suojaamiseen. Puolustusvoimilla tulee olla myös toimivaltaa toimeenpanna tartuntatautilain mukaisia leviämisen ehkäisyyn, seurantaan, analysointiin ja tutkimukseen sekä epidemiatilanteiden hallintaan liittyviä toimenpiteitä. Selkeästi määritetyt tehtävät ja toimivalta ovat myös edellytyksiä tartuntatautien torjuntatyön kehittämiseksi Puolustusvoimissa ja viranomaisyhteistyölle.

Lupa- ja valvontavirasto valvoo Puolustusvoimien terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetun lain tai muun lain nojalla järjestämän tai tuottaman terveydenhuollon lainmukaisuutta ja antaa siihen liittyvää ohjausta. Puolustusvoimien järjestämää tai tuottamaa terveydenhuoltoa Suomen alueen ulkopuolella valvoo kuitenkin Pääesikunta. Pääesikunta valvoo lisäksi Puolustusvoimien itse toteuttamaa terveydenhuoltoa puolustustilalaissa (1083/1991)

tarkoitettun puolustustilan aikana ja sovellettaessa valmiuslain (1552/2011) II osan säännöksiä lain 3 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa.

Puolustusvoimat on osallistunut tartuntatautilain valmisteluun. Valmistelun aikana esillä olleet asiat on huomioitu hallituksen esitysluonnoksen perusteluissa.

Tartuntataulikiehdotuksen 10 §:n 1 momentissa säädettäisiin tartuntatautien torjuntatyön järjestämisvastuusta Puolustusvoimissa, Rajavartiolaitoksessa, Vankiterveydenhuollon yksikössä sekä valtion mielisairaaloissa.

Puolustusministeriö esittää harkittavaksi, voisiko Puolustusvoimat toimia tartuntatautilain mukaisena viranomaisena sotilaallisessa harjoitustoiminnassa paitsi omien joukkojen, niin tarvittaessa myös liittolaisjoukkojen osalta, sekä tulisiko tartuntatautilaissa nimenomaisesti säätää myös Puolustusvoimien tehtävästä ja toimivallasta toimia tartuntatautilain mukaisena viranomaisena Suomessa tapahtuvaan kansainväliseen sotilaalliseen harjoitustoimintaan osallistuvien liittolaismaiden sotilasjoukkojen osalta sekä sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa suomalaisten sotilasjoukkojen osalta (Puolustusvoimien henkilöstö ja asevelvolliset).

Joukkojen mukana vastaanottajavaltioon tulee lähettäjävaltion terveydenhuoltohenkilökuntaa, joka antaa terveydenhuoltoa joukoille, siviilihenkilöstölle ja huollettaville. Sopimusten nojalla tietyissä tilanteissa lähettäjävaltion joukot, siviilihenkilöstö ja heidän huollettavansa voivat saada vastaanottajavaltiossa terveydenhuoltoa samoilla edellytyksillä kuin vastaanottajavaltion vastaava henkilöstö.

Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehdyssä sopimuksessa (Nato-SOFA, SopS 23-24/2024) sekä Pohjois-Atlantin sopimuksen mukaisesti perustettujen kansainvälisten sotilasesikuntien asemasta tehdyssä pöytäkirjassa (SopS 25-26/2024) ei tartunta-tautilain mukaista toimintaa ole tunnistettu osana terveydenhuollon järjestelyitä (HE 90/2023 Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehdyn sopimuksen se-kä Pohjois-Atlantin sopimuksen mukaisesti perustettujen kansainvälisten sotilasesikuntien asemasta tehdyn pöytäkirjan hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi ja niihin liittyviksi laeiksi).

Kuitenkin esimerkiksi Nato SOFAn IX artiklan 4 kappaleessa määrätään, että joukkojen tai siviilihenkilöstön tarvitsemaan paikalliseen siviilityövoimaan sovellettavat työehdot, erityisesti palkka, lisät sekä ehdot työntekijöiden suojelemiseksi määräytyvät vastaanottajavaltion lainsäädännön mukaisesti.

Tartuntatautilain mukaisen toiminnan tavoite on suojata väestön ja työpaikkojen kohdalla työntekijöiden terveyttä ja turvallisuutta. Tästä näkökulmasta tavoitteena tartuntatautiin sairastuneiden henkilöiden määräämisessä eristettäväksi tai altistuneiden henkilöiden määräämisessä karantee-niin on terveiden taudille altistumattomien henkilöiden ja joukkojen terveydensuojaamista osana terveydenhuoltojärjestelmää.

Nato SOFAA koskevassa hallituksen esityksessä HE 90/2023 on tunnistettu, että terveydenhuollon järjestämistä koskevassa lainsäädännössä on kehittämis- ja jatkoselvitystarpeita. Nato SOFAn sopimusmääräys liittyen vastaanottajavaltion veloitteen sisältöön on myös epätarkka. Edellä mainitun hallituksen esityksen artiklakohtaisissa perusteluissa (Nato SOFAn IX artiklan 5 kappale) on kuvattu tarkemmin, miten palveluita on käytännössä Suomessa annettu.

Tartuntatautien torjuntatyön mahdollistamiseksi Puolustusvoimilla tulee olla oikeus pitää omia rekistereitä tartuntataudeista ja rokotuksista palveluksessa olevan henkilöiden osalta.

Puolustusvoimilla tulee myös olla oikeus saada palveluksessa olevia henkilöitä (sekä asevelvolliset että Puolustusvoimien henkilöstö) koskevia tietoja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tartuntatautirekisteristä ja rokotusrekisteristä salassapitosäännösten estämättä siinä laajuudessa kuin se on tartuntatautien torjuntatyön vuoksi välttämätöntä. Tästä tulisi säätää tietojen luovuttamista rekistereistä koskevassa tartuntatautilakiehdotuksen 40 §:ssä.

Epidemioiden varhainen havaitseminen edellyttää ajantasaista seurantatietoa tartuntatautien endeemisestä esiintyvyydestä. Koska henkilöiden kattava ja jatkuva testaaminen ei ole käytännössä mahdollista, niin tällä hetkellä ei ole luotettavaa seurantatietoa siitä, missä määrin ja milloin eri taudinaiheuttajia esiintyy Puolustusvoimien toimintaympäristössä.

Tartuntatautien riskinarvioimisessa voidaan hyödyntää jätevesien mikrobien säännöllistä seuranta-aa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on alkanut seurata mikrobien sekä mikrobilääkeresistenssin esiintymistä yhdyskuntien jätevesissä, mutta kyseinen tieto ei olennaisesti tue varuskuntakohtaisen riskin arvioimisessa. Tämän vuoksi Puolustusvoimissa tulee olla mahdollisuus järjestää tartuntatautilain 24/2024teen seuranta-aa myös varuskuntien jätevesiseurannalla.

Puolustusministeriö kiinnittää myös huomiota ehdotetun tartuntatautilain 2 luvun 10 §:n 5 momentin säännökseen, joka koskee tilannetiedon välittämistä. Jos säännöksessä tarkoitettu tilannetieto jos-takin syytä sisältäisi henkilötietoa, tästä tulisi laissa nimenomaisesti säätää.

Lopuksi todetaan, että Pääesikunta toivoo esityksen jatkovalmistelussa yhteistyötä pykälien läpikäymiseksi siitä näkökulmasta, miltä osin Puolustusvoimien tulisi tartuntatautilaissa rinnastua hyvinvointialueisiin.

Puolustusministeriöllä ei ole muuta huomautettavaa esitysluonnoksesta.

Nyholm Hanna
Puolustusministeriö

Nurminen Minnamaria
Puolustusministeriö